

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Národní ústav pro vzdělávání/IPs Podpora krajského akčního plánování /P-KAP/ 6. června 2017

PODPORA INKLUZE

POJETÍ TEMATICKÉ OBLASTI V PROJEKTU P-KAP verze pro realizační týmy krajských projektů KAP (IPo KAP)

Tato verze pojetí tematické oblasti v projektu P-KAP je určena realizačním týmům krajských projektů, které vytvářejí, realizují nebo vyhodnocují krajské akční plány rozvoje vzdělávání. Evropskou, národní, krajskou a školskou úroveň modelu akčního plánování propojují tzv. „povinné oblasti intervence“, kterými jsou:

- Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativě
- Podpora polytechnického vzdělávání (přírodovědné, technické, environmentální)
- Podpora odborného vzdělávání a spolupráce škol se zaměstnavateli
- Rozvoj kariérového poradenství
- Rozvoj škol jako center celoživotního učení
- Podpora inkluze

Projekt P-KAP přináší pojetí všech uvedených klíčových oblastí. Materiály poskytují základní poznatky využitelné zejména při realizaci krajských akčních plánů. Know-how v rámci jednotlivých témat bude dále rozšiřováno a konkretizováno, a to zejména na seminářích, které projekt P-KAP připravuje pro krajské týmy KAP.

Obsah

1. Definice tematické oblasti/oblasti intervence	2
1.1. Definice tematické oblasti	2
1.2. Definice klíčových slov z tematické oblasti	3
1.3. Definice oblasti intervence v projektu P – KAP	4
2. Východiska pro tematickou oblast	4
3. Vývoj v tematické oblasti.....	5
4. Charakteristika oblasti intervence.....	6
5. Diferenciace dle typů škol	7

1. Definice tematické oblasti/oblasti intervence

1.1. Definice tematické oblasti

„Inkluzivní vzdělávání je vnímáno na úrovni systému, zřizovatelů, škol, žáků, rodičů a veřejnosti jako vysoce kvalitní vzdělávání, které umožňuje nejen rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání, ale i spravedlivou a přiměřenou podporu zohledňující různé vzdělávací potřeby žáků tak, aby plně využili svého studijního potenciálu, aby se nevytvářely bariéry a nesnižovaly se nároky na žádné skupiny.“ (Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018¹).

Inkluzivní vzdělávání, označované také pojmem společné vzdělávání, vychází z požadavku přizpůsobení edukačního prostředí žákům. V takovém prostředí lze pracovat s heterogenní skupinou žáků a akceptovat tak různorodost pohlaví, etnicity, kultury, jazyka, sociálního prostředí, popř. věku; lze také pracovat s různou úrovní předpokladů, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami či mimořádným nadáním. Inkluzivní vzdělávání dává možnost vytvoření „školy pro všechny“.

Zároveň je potřeba chápat, že **pro žáky s handicapem je zásadní volba vhodného oboru,** který odpovídá jejich osobním možnostem i omezením. Důležité je tedy racionální pochopení reálných hranic inkluze tak, aby byla skutečně přínosem pro všechny, neboť stanovení nereálných studijních cílů nepovede, ani při maximálním využití odpovídajících podpůrných opatření, k jejich naplnění, a v konečném důsledku povede naopak ke ztížení pracovního, a pravděpodobně i společenského uplatnění handicapovaného žáka v budoucnu. Zde je potřeba vyzdvihnout také význam motivace takových žáků ke správnému postoji, kde prioritní není dosažení nějaké formy úlevy, ale spíše využití podpory k rozvoji takového žáka.

---

¹www.vzdelavani2020.cz

Je důležité neopomenout ani význam podpory nadaných a mimořádně nadaných žáků a vytváření (inkluzivního) prostředí, ve kterém budou mít možnost efektivně své nadání rozvíjet. V této souvislosti je potřeba nepodceňovat význam včasné identifikace, nebo i diagnostiky nadání a význam dostatečné metodické podpory dotčených pedagogů v této oblasti.

V této souvislosti chceme zmínit z důvodu **vymezení nadání** Renzulliho model² (1986), dle kterého mají lidé uznávaní za své výrazné výkony, poměrně dobře definovatelnou sadu tří vzájemně se prolínajících shluků:

- nadprůměrná schopnost,
- angažovanost v úkolu,
- tvořivost.

Je důležité upozornit, že žádná z těchto komponent samostatně nadání netvoří. Jedná se totiž o interakci mezi zmíněnými třemi shluky.

1.2. Definice klíčových slov z tematické oblasti

Speciální vzdělávací potřeby – potřeby těch osob, které v důsledku zdravotního postižení či znevýhodnění (zdravotního, sociálního), omezujícího jejich standardní vzdělávání v tzv. hlavním vzdělávacím proudu, potřebují, aby jim společnost pomáhala tím, že tato omezení odstraňuje nebo zmírňuje vhodnými vzdělávacími prostředky (podpůrná opatření), aby tak mohlo být dosaženo naplnění vzdělávacích možností a práv na vzdělání rovnoprávně s ostatními v souladu se zdravotním stavem, kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami dané osoby.

Nadaný žák – vykazuje při adekvátní míře podpory, ve srovnání s vrstevníky, vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, uměleckých, manuálních nebo sociálních dovednostech.

Mimořádně nadaný žák – je ten žák, jehož úroveň dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností, popřípadě v jednotlivých oblastech rozumových schopností, ve stejných oblastech, jak je uvedeno výše.

Podpůrná opatření – nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta (podrobněji viz kapitola 1.2).

---

²www.nadanedeti.cz/pro-odborniky-modely-nadani

1.3. Definice oblasti intervence v projektu P – KAP

Definice oblasti této intervence je dána **naplněním těchto základních znaků inkluzivního vzdělávání:**

- ke vzdělávání mají přístup všichni bez rozdílu;
- vzdělávání je snadno a bezpečně fyzicky přístupné;
- vzdělávání si mohou dovolit všichni, je ekonomicky dostupné;
- vzdělávání je poskytováno v odpovídající kvalitě, reaguje na potřeby měnící se společnosti, včetně odborného náhledu na potřeby zdravotně postižených i komunit z odlišného kulturního a sociálního prostředí.

Intervence Podpora inkluze, jak již naznačujeme v kapitole Definice tematické oblasti, kde zmiňujeme důležitost volby vhodného oboru, je v projektu P-KAP provázána s intervencí Rozvoj kariérového poradenství.

2. Východiska pro tematickou oblast

Základním a logickým východiskem je především školský zákon č. 82/2015 Sb., respektive vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, platná od 1. 9. 2016. Těmito právními normami je zaváděn systém 5 stupňů podpurných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Příslušná vyhláška³ popisuje Podpurná opatření prvního stupně jako opatření, která představují minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání a jsou poskytována žákovi, u kterého se projevuje potřeba úprav ve vzdělávání nebo školských službách a zapojení v kolektivu. Podpurná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost a jsou financována v režii školy. Podpurná opatření druhého až pátého stupně se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka. Financování těchto stupňů nárokuje škola ze státního rozpočtu. **Podpurná opatření jsou definována výše uvedeným zákonem a jejich úplný přehled je uveden v příloze č. 1 vyhlášky 27/2016, proto je zde neuvádíme.**

Nová je také možnost poskytovat podpurná opatření ve školských zařízeních, která se podílejí na vzdělávání žáka, případně na přípravě na vzdělávání žáka. Jedná se především o družiny, školní kluby, domovy mládeže. Druh a rozsah podpurných opatření v těchto zařízeních se řídí podpurnými opatřeními, která má žák k dispozici ve škole a která jsou nezbytná i pro jeho činnost ve školských zařízeních. **Rozsah podpory je limitován dobou, kterou dítě v těchto zařízeních tráví.** Popis možné podpory je uveden v přehledu podpurných opatření.

V této intervenci dále vycházíme z následujících dokumentů:

Školský zákon č. 82/2015 Sb.

---

³Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Praha, MŠMT, 2016.

Vyhláška č. 27/20016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

Koncepce rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014–2020

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020

Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání na období 2014–2020

Relevantní strategické dokumenty krajů, jako např.: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy jednotlivých krajů na léta 2016–2020 apod.

<http://www.msmt.cz/o-webu-msmt/spolecne-vzdelavani>

<http://www.nuv.cz/t/in>

www.msmt.cz/file/36884 *Průvodce ředitele společným vzděláváním*. Praha, MŠMT, 2016.

<http://www.msmt.cz/file/37166/> *Financování společného vzdělávání*. Praha, MŠMT, 2016.

<http://osobnostnirozvoipedagoga.cz/moduly/m1/5-1-1-vymezeni-integrace-a-inkluzive-vzdelavacim-procesu.html>

<http://www.cosiv.cz/prehled-literatury-k-tematu-inkluzivniho-vzdelavani-v-cr/>

<http://www.inkluzivniskola.cz/>

<http://www.inkluzive.cz/>

<https://www.european-agency.org/> *European agency for Special Needs and Inclusive Education*

3. Vývoj v tematické oblasti

Vývoj v této oblasti intervence se dá v podstatě popsat jako **posun od integrace k inkluzi**. Proto je důležité také vzájemné vymezení pojmů inkluze versus integrace. Dle Tomáše Houšky⁴ na rozdíl od integrace, kdy se pomůže jednotlivci v začlenění do třídy a přizpůsobení se třídě, znamená inkluze vytvoření diferencovaných podmínek různým dětem tak, že všechny – ač se svými schopnostmi mohou lišit – získají prostředí, které je optimálně rozvíjí a přitom mohou pracovat ve společné, výkonově heterogenní sociální skupině.

V projektu P–KAP zjišťujeme aktuální stav v oblasti inkluze na středních a vyšších odborných školách, jakož i vývoj a podporu v aplikaci nového právního prostředí prostřednictvím aktivity nazvané Mapování stavu inkluzivního vzdělávání na SŠ a VOŠ. V rámci této aktivity garant inkluze v každém kraji připravuje, realizuje a vyhodnocuje ve školách potřebná šetření, zejména polostrukturované rozhovory s pracovníky škol i žáky, sleduje výuku apod. Na základě analýzy stavu inkluzivního vzdělávání v konkrétní škole zpracovává zprávu a navrhuje opatření vedoucí ke zlepšení. Tato zpráva je neveřejná, mimo jiné kvůli odůvodněné snaze získat pokud možno co nejkvalitnější data od

---

⁴ HOUŠKA, T. *Inkluzivní škola*, Osmileté gymnázium Buďanka o.p.s. Praha: Česká pedagogická komora, 2007. s. 7

respondentů. Budou vytvořeny také souhrnné zprávy, a to za období 2016–2018 a 2019 –2021. Tyto zprávy by měly být zpětnou vazbou kraji zřizovateli, potažmo MŠMT či NÚV, s cílem umožnit tak správnou volbu prospěšných a cílených opatření pro podporu inkluzivního vzdělávání, minimálně v případě KAP II.

Díky sledování aktuálního vývoje v této oblasti se budeme kontinuálně snažit identifikovat vývojové trendy, potřeby škol a problémové oblasti tak, abychom dle aktuálních zjištění mohli okamžitě vyhodnocovat situaci, aby tak intervence reagovala na aktuální stav, byla cílená a směřovala vždy smysluplným směrem. Zkušenosti z mapování budou sdíleny a diskutovány s relevantními kmenovými zaměstnanci Národního ústavu pro vzdělávání s cílem identifikovat společné problémy škol a řešit je formou systémové podpory. Cílem je využít aktuální a živé poznatky z terénu jako podklad pro cílené intervence v oblasti inkluze, které budou pokud možno pružně a bez dlouhých prodlev reagovat na potřeby, a zajistit tak smysluplný a plně reflektovaný přístup k systémovému rozhodování.

4. Charakteristika oblasti intervence

Práce školy v oblasti inkluze

Na úrovni vedení školy a pedagogických pracovníků:

- vedení školy zavádí, resp. podporuje inkluzivní principy ve vzdělávání, připravuje školní podpůrný program (např. ŠAP nebo PA pro rozvoj v oblasti inkluze);
- pedagogové školy efektivně využívají formativního hodnocení, podporují a spoluutvářejí sebehodnocení žáků, rozvíjejí žáky prostřednictvím přiměřených, avšak dostatečně náročných cílů, které podpoří adaptaci žáků na jejich praktický život;
- pedagogové školy ve své práci v plné šíři využívají pedagogickou diagnostiku;
- pedagogové školy zpracovávají a vyhodnocují plán pedagogické podpory; individuální vzdělávací plán; individuální výchovný plán;
- pedagogové školy si osvojují vybrané speciálně pedagogické poznatky a postupy, které vhodně využívají ve své práci;
- pedagogové školy efektivně spolupracují s asistentem pedagoga při práci s jednotlivým žákem i s celou třídou;

Práce s kurikulem:

Plánované kurikulum žáků s potřebou podpůrných opatření ve vzdělávání:

- přizpůsobuje formy a metody výuky možnostem žáků;
- přizpůsobuje množství práce, která je žákům zadávána, jejich možnostem;
- přizpůsobuje formy, metody a podmínky zjišťování výsledků učení žáků a jejich hodnocení reálným možnostem žáků;
- zajišťuje další podpory pro žáky nad rámec školní práce, které směřují k rozvoji dovedností, schopností, motivace a postojů žáků.

Vedení školy:

- uzpůsobuje podmínky vzdělávání specifickým žákům a potřebě podpůrných opatření (organizace práce ve třídě, délka vyučovací hodiny, střídání práce a odpočinku aj.);
- zohledňuje charakter obtíží žáků také v průběhu zkoušek, přijímacího řízení i ukončování studia;
- zajišťuje podporu žákům dalšími odborníky, případně subjekty;
- využívá disponibilní hodiny pro předměty speciálně pedagogické péče;
- využívá na podporu žákova vzdělávání i specifické organizační formy vzdělávání (např. studijní skupiny určené pro speciálně pedagogickou péči apod.).

Odborná podpora

- škola spolupracuje se školským poradenským zařízením;
- škola má školní poradenské pracoviště;
  - a) základní forma – výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé,
  - b) rozšířená – doplnění o školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga
- škola využívá na podporu pedagogické práce asistenty pedagoga;
- škola spolupracuje s dalšími orgány a organizacemi, které podporují vzdělávání žáků s potřebou podpůrných opatření (OSPOD, NNO...);
- vytvoření rámce a nástrojů pro identifikaci a diagnostiku nadaných a mimořádně nadaných žáků poradenskými zařízeními s cílem podpořit školy v práci s touto skupinou.

5. Diferenciace dle typů škol

V oblasti inkluze je tato problematika poněkud odlišná od ostatních intervencí. **Specifika v tomto ohledu jsou vázána spíše na druh a charakter handicapu žáků.** Specifika v přístupu škol jsou ovlivněna personálními možnostmi (osobním přístupem vedení školy a dotčených pracovníků), regionálním kontextem (škola má dobrou pověst v oblasti inkluze, a tím pádem je o ni zájem ze strany žáků s handicapem nebo žáků nadaných, respektive jejich zákonných zástupců) a někdy i zřizovatelem (specifikuje, jaké žáky má škola přijímat). Samozřejmě, že druh a charakter handicapu žáka také zužuje škálu oborů, které může studovat. V tomto směru jde nejen o zajištění výběru vhodného oboru z hlediska reálných možností žákova uplatnění v budoucnu (zde je potřeba podporovat diskuse o reálných podmínkách a nárocích daného oboru s budoucími žáky, resp. jejich zákonnými zástupci), ale také především o zajištění potvrzení o zdravotní způsobilosti ke studiu a výkonu povolání vycházející z reálného stavu, resp. zasvěcenost a odpovědnost lékařů. V tomto smyslu je na místě širší mezioborová diskuse, která by zohlednila úhel pohledu jak pedagogů, tak i lékařů a hledala konsenzus v zájmu dětí – žáků a studentů.